

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут фізико-технічних та комп'ютерних наук

(назва інституту/факультету)

Кафедра кореляційної оптики

(назва кафедри)

СИЛАБУС навчальної дисципліни

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

Квантова електроніка

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка»

(назва програми)

Спеціальність № 152 Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка

(вказати: код, назва)

Галузь знань №15 Автоматизація та приладобудування

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

Інститут фізико-технічних та комп'ютерних наук

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: Єрмоленко Сергій Борисович, доцент кафедри кореляційної оптики, кандидат фізико-математичних наук

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) <http://ptcsi.chnu.edu.ua/teachers/єрмоленко-сергій-борисович/>

Контактний тел. (03722) 4-47-30

E-mail: s.yermolenko@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2447>

Консультації
Очні консультації: 1 год, середа 8:20, ауд. Б301
Онлайн-консультації: середа 17:00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс «Квантова електроніка» викладається як нормативна дисципліна у першому семестрі третього курсу бакалаврату, що дає можливість формулювати змістовні дослідницькі теми, пов'язані з тематикою квантових генераторів, для бакалаврських кваліфікаційних робіт, а також дипломних і магістерських кваліфікаційних робіт на наступних курсах. Лекційний курс доповнений лабораторним практикумом, для якого пропонуються шість лабораторних робіт з розрахунку 30 годин на семестр.

2. Мета навчальної дисципліни: дати уявлення про фундаментальні фізичні процеси, що лежать в основі оптичної і квантової електроніки; розглянути принцип дії, особливості конструкцій і вимоги до матеріалів та елементів квантових генераторів; розглянути можливості і технічні характеристики приладів та пристроїв квантової та оптичної електроніки, підготувати майбутніх фахівців до теоретично грамотного їх застосування і подальшого вивчення спеціальної літератури з окремих питань даної галузі.

3. Пререквізити. Дисципліна логічно пов'язана з курсами «Геометрична оптика», «Фізична оптика», «Коливання і хвилі», «Статистична оптика», «Сингулярна оптика», «Фотоніка та оптоінформатика» та «Основи кореляційної оптики».

4. Результати навчання

Студент повинен набути наступних компетентностей:

ІК – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми метрології та інформаційно-виміральної техніки, оптотехніки та оптоелектроніки, що передбачає застосування теорію, методи і принципи метрології, способів побудови засобів автоматизації та основ оптоелектронного приладобудування;

ЗК01. Здатність застосовувати професійні знання й уміння у практичних ситуаціях.

ЗК04. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК05. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК1. Здатність проводити аналіз складових похибки за їх суттєвими ознаками, оперувати складовими похибки/невизначеності у відповідності з моделями вимірювання.

ФК2. Здатність проектувати засоби інформаційно-виміральної техніки та описувати принцип їх роботи.

ФК3. Здатність, виходячи з виміральної задачі, пояснювати та описувати принципи побудови обчислювальних компонент засобів виміральної техніки.

ФК4. Здатність використовувати сучасні інженерні та математичні пакети для створення моделей приладів і систем вимірювань.

ФК5. Здатність застосовувати стандартні методи розрахунку при конструюванні модулів, деталей та вузлів засобів виміральної техніки та їх обчислювальних компонент і модулів.

ФК11. Здатність застосовувати основні положення та закони хвильової оптики, квантової та нелінійної оптики під час розв'язання практичних задач проектування та конструювання оптичних та оптико-електронних приладів, лазерної техніки із використання мікропроцесорних елементів.

знати: теоретичні основи побудови і функціонування квантових систем; принципи роботи основних типів квантових приладів; принципи вимірювання основних характеристик квантових приладів.

ЗН1 – здатність продемонструвати знання і розуміння математичних методів та фізичних принципів, необхідних для розв'язування інженерних задач й виконання досліджень в області оптики та її застосувань;

ЗН2 – здатність продемонструвати знання сучасного стану досліджень, тенденцій розвитку, найбільш важливих розробок та новітніх технологій у галузі оптики;

вміти: вибирати і застосовувати відповідний тип квантових приладів для конкретних задач; оцінювати теоретично досяжні параметри елементів сучасної квантової та оптоелектронної техніки; користуватись на практиці основними типами квантових приладів.

ПР02. Знати і розуміти основні поняття метрології, теорії вимірювань, математичного та комп'ютерного моделювання, сучасні методи обробки та оцінювання точності вимірального експерименту.

ПР09. Розуміти застосовуванні методики та методи аналізу, проектування і дослідження, а також обмежень їх використання.

ПР11. Знати стандарти з метрології, засобів вимірювальної техніки та метрологічного забезпечення якості продукції.

ПР19. Знання основних положень та законів хвильової оптики, квантової та нелінійної оптики, особливостей лазерної техніки під час розв'язання практичних задач з проектування оптичних та оптико-електронних приладів.

ПР20. Знання основних типів, параметрів та характеристик джерел та приймачів випромінювання, будови оптико-електронних приладів.

ПР24. Навички експлуатації лазерної, оптоелектронної та спектральної техніки, спеціалізованого технологічного, медичного обладнання, інформаційних комп'ютеризованих оптичних систем.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____ <u>Квантова електроніка</u> _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3-ий	5-ий	4	120	3	30	–	–	30			іспит
Заочна												

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Фізичні основи оптичних квантових генераторів												
Тема 1. Спонтанне та вимушене випромінювання. Взаємодія випромінювання з речовиною.		2				5							
Тема 2. Процеси накачування.		3		5		5							
Тема 3. Пасивні оптичні резонатори.		3				5							

Тема 4. Неперервний і нестационарний режими роботи лазерів		4		5		5							
Разом за змістовим модулем 1		12		10		20							
Змістовий модуль 2. Типи лазерів													
Тема 5. Твердотільні лазери.		2				4							
Тема 6. Газові лазери.		2		5		4							
Тема 7. Рідинні лазери. Лазери на фарбниках		2				4							
Тема 8. Напівпровідникові лазери		2		5		4							
Тема 9. Хімічні лазери.		2				4							
Разом за змістовим модулем 2		10		10		20							
Змістовий модуль 3. Властивості лазерних пучків													
Тема 10. Властивості лазерних пучків.		2		5		5							
Тема 11. Застосування методів квантової електроніки		2				5							
Тема 12. Лазерна спекл-картина.		2		5		5							
Тема 13. Лазерний термоядерний синтез. Лазерне охолодження атомів.		2				5							
Разом за змістовим модулем 3		8		10		20							
Усього годин	120	30		30		60							

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Настроювання резонатора та юстування газового ОКГ	5
2	Вивчення джерел оптичної накачки імпульсних ОКГ	5
3	Настроювання резонатора та юстування газового ОКГ за допомогою лазерного променя	5
4	Вивчення методів реєстрації короткочасних світлових імпульсів та часових характеристик імпульсного ОКГ	5
5	Настроювання резонатора та юстування твердотільного ОКГ за допомогою автоколіматора	5
6	Вивчення характеристик і параметрів випромінювання ОКГ неперервної дії	5

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми	К-сть годин
1	Підготовка до лабораторних занять, опрацювання лекційного матеріалу.	34
2	Спонтанне та вимушене випромінювання.	6
3	Переріз переходу, коефіцієнти поглинання і підсилення. Спонтанне випромінювання. безвипромінювальна релаксація. Насичення поглинання, підсилення. Вироджені рівні.	12
4	Ефективність поглинання і квантовий вихід накачування. Електрична накачка.	14
5	Інтерферометр Фабрі-Перо. Час життя фотона і добротність резонатора. Розповсюдження гаусового променя і закон ABCD. Нестійкі резонатори.	12
6	Швидкісні рівняння трьох- і чотирьохрівневого лазера. Неперервний режим роботи лазера (трьох- і чотирьохрівневого лазер). Синхронізація мод.	10
7	Лазери на неорганічних рідинах. Лазери на розчинах органічних барвників.	12
8	Лазерні діоди з вертикальним резонатором. Лазерні діоди зі зворотнім зв'язком. Інжекційні лазери. Лазери на гомо і гетеропереходах. Лазери на подвійних гетероструктурах.	12
	Разом	60

* Самостійна робота студентів складається з підготовки до лекційних і лабораторних занять, опрацювання лекційного матеріалу, що становить 100% від аудиторного навантаження та опанування тем, визначених для самостійного вивчення.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Опитування на лекціях, допуск та захист лабораторних робіт, поточні та підсумкові (модульні) контрольні роботи, тестування, опитування на екзамені.

Засоби оцінювання

Звіт до лабораторних робіт, реферати, поточні та підсумкові (модульні) контрольні роботи, тестування, заняття на лабораторному обладнанні.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)												Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3			40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			T13
3	3	3	10	3	3	3	10	3	10	3	3			3

7. Рекомендована література

7.1. Базова (основна)

1. Птащенко О.О. Основи квантової електроніки: навчальний посібник. - Одеса: Астропринт, 2010. – 392 с.
2. Звелто О. Принципы лазеров. – М.: Мир, 1990. – 560 с.
3. Крилов К.І., Прокопенко В.Т., Тарликов В.А. Основи лазерної техніки. - Л.: Машинобудування, 1990.
4. Карлов Н.В. Лекции по квантовой электронике. – М.: Наука, 1988. – 336 с.
5. Байбородин Ю.В. Основы лазерной техники. – К.: Вища школа, 1988. – 383 с.
6. Стьопін Л.Д., Мовчан С.П. Квантові генератори та підсилювачі. -К.: Вища школа, 1970.- 343с.
7. Страховский Г.М., Успенский А.В. Основы квантовой электроники. Изд.2-е. -М.: Высшая школа, 1979.- 303с.
8. Матковський А.О. Матеріали квантової електроніки. -Львів: Ліга-Прес, 2000.-292с.

7.2. Допоміжна

1. Качмарек Ф. Вступ у фізику лазерів. - М.: Мир, 1981.
2. Піхтін А.Н. Фізичні основи квантової електроніки. - М: Вища школа, 1983.
3. Рябов С.Г. і ін. Прилади квантової електроніки. - М: Радіо і зв'язок, 1985.
4. Мітрофанов А.С. Основні принципи роботи лазерів. Навчальний посібник. - СПб.: СПБІТМО, 1999.

8. Інформаційні ресурси

1. Квантова електроніка. (Мудл_Цифровий університет. ЧНУ)